

• door Peter van Beugen

DE VREEMDELING IN UW MIDDEN

De 'vreemdelingenproblematiek' staat hoog op de agenda van de Europese Unie. Het woord heeft al een lading op zichzelf: de vreemdeling wordt immers geassocieerd met problematiek. En er zijn natuurlijk tal van praktische problemen met de vluchtelingenstroom gemoeid. Waar laten we immers zoveel mensen, hoe bieden we ze onderdak? Kan onze maatschappij deze nieuwkomers absorberen? En welk onderscheid maken we bij de stroom van vluchtelingen die ons land binnenkomt? Hoeveel mensen van hen moesten uit humanitaire nood hun land verlaten en hoeveel mensen wagen een avontuur op zoek naar (meer) geluk en welvaart? Hoe is onze veiligheid gegarandeerd, hoeveel mensen begeven zich onder de vluchtelingen naar het vrije Westen met radicale ideologieën of misschien zelfs wel snode plannen? De opsomming van vragen en problemen kan er toe leiden dat in het vreemdelingen-vraagstuk al snel gevoelens van vreemdelingenangst of zelfs vreemdelingen-afkeer gaan overheersen.

Natuurlijk moeten wij enerzijds onze ogen niet sluiten voor tal van vraagstukken die om een nuchtere aanpak vragen. Tegelijk moeten wij ons als gelovigen afvragen door welke gevoelens of gedachten wij ons laten leiden. Ik kan geen situatie noemen in het leven van de Heer Jezus waarin Hij zich in zijn omgang met zijn medemens liet leiden door angst of afkeer. Ik kan me zelfs geen situatie herinneren waarin Hij aan zijn goedheid of gulheid een maatstaf aanlegde die bepaald werd door de 'goedheid' of de 'slechteid' van ontvangers. 'Uw Vader laat zijn zoon opgaan over bozen en goeden en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen... weest u dan volmaakt zoals uw hemelse Vader volmaakt is' (Matth.5:45-48). Ik geloof dat hierin voor ons een grondhouding geformuleerd is als het gaat om onze omgang met mensen, wie ze ook zijn en waar ze ook vandaan komen. Het krachtigste wapen in onze hand is de alles ontwapenende liefde van God. Daardoor kunnen wij voor de rechtvaardigen tot zegen zijn en worden onrechtvaardigen misschien in hun geweten aangesproken. Als de liefde van God mensenlevens niet kan veranderen, is er niets anders dat het kan. Hoe mensen omgaan met de zon en de regen die God wil geven in hun leven, is hun verantwoording; zijn stroom van goedertierenheid wordt er niet meer of minder om.

De geschiedenis van Gods heil en uitverkiezing is al in een vroeg stadium bepaald door het leven van een vreemdeling. Abraham zegt 'Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u; geef mij een erfbegravenis, opdat ik mijn dode kan begraven' (Gen.23:4). De grote Godsmann van het Oude Testament, Mozes, is eveneens zelf door de ervaring van vreemdelingschap heen gegaan. Dat heeft een zodanig stempel op zijn leven gedrukt dat een van zijn kinderen voor altijd die naam zou dragen: 'Gersom, want ik ben vreemdeling geworden in een vreemd land' (Ex.2:2). We lezen makkelijk over deze passages heen, maar de twee stamvaders van het Joodse volk en de godsdienst hebben beiden decennialang als vreemdeling bij anderen verkeerd, hun gastvrijheid genoten en hebben nooit de vervulling van Gods belofte en erfenis gezien. De houding ten opzichte van de vreemdeling staat dan ook stevig in de wet beschreven en bij het lezen van die geboden ben ik op – voor mij – verrassende inzichten gestoten.

Het begint natuurlijk bij de uittocht uit Egypte. Bij de viering van de hoogtijdagen zoals Pascha en sabbat geldt 'enerlei wet' voor de geboren Israëliet en voor de vreemdeling (Ex.12:49; 23:12 etc). Dit mes snijdt denk ik aan twee kanten. De vreemdeling kon zich niet op een uitzonderingspositie beroepen; hij had de wetten voor Israël in acht te nemen, net zoals iedere Israëliet dat moest doen. Daar zit een praktische les in dat van vreemdelingen verwacht mag worden dat zij de wetten respecteren en in acht nemen van het land waarin zij komen wonen. Anderzijds betekent het ook dat de vreemdelingen niet zijn uitgesloten van de wetten en gebruiken. Hun integratie (een woord dat toen nog niet bestond) was een proces waarbij een beroep werd gedaan op de goede wil van zowel de Israëlieten als van de vreemdelingen.

Ten tweede gaf God de instructie dat de vreemdelingen niet in een positie mochten komen waarin zij werden uitgebuit: 'u zult de vreemdeling niet onderdrukken, want u bent vreemdeling geweest in Egypte' (Ex.22:21). Vreemdelingen in ons midden zijn kwetsbaar omdat zij 'de weg niet weten' in onze maatschappij en de taal niet spreken. Van die kwetsbaarheid mag geen misbruik worden gemaakt en wij moeten ons het lot aantrekken van hen (mogelijk) die slachtoffer worden van kwaadwillende mensen en die terecht komen in situaties van gedwongen arbeid, uitbuiting of prostitutie.

Ten derde zou de vreemdeling die (nog) niet zelf in zijn levensonderhoud kon voorzien een deel krijgen van de opbrengst van het land zodat zijn basis-levensbehoeften waren gedekt: bij de oogst van gerst, wijnstok en olijfoogst (Lev.19:10) mochten de Israëlieten de overblijvende vruchten niet inzamelen, maar moesten die overlaten voor de armen en vreemdelingen. Sociale voorzieningen zijn geen uitvinding van Willem Drees, maar zijn door God ingesteld ten behoeve van de minder bedeelden en de vreemdelingen in ons midden.

Ten vierde gold voor de vreemdeling het recht op dezelfde wettelijk positie en bescherming: 'U zult enerlei recht hebben, zowel voor de geboren Israëliet als voor de vreemdeling, want Ik ben de Here uw God' (Lev.24:22). De instelling van de vrijsteden als plek waar een verdachte of aangeklaagde heen mocht vluchten (Num.35:15) gold zowel voor de vreemdeling als voor de Israëliet en het was de rechter verboden om het recht van de vreemdeling te buigen (Deut. 1:16, 24:17). Wij hebben als gewone burgers geen autoriteit in rechtszaken maar kunnen de vreemdeling in ons midden wel wegwijs maken in ons rechtssysteem en

helpen het juiste loket te vinden in onze maatschappij.

Tot slot: de hulp aan vreemdelingen was voor de Israëliet niet alleen een maatschappelijke verplichting, maar ze was daarmee ook tegelijk een godsdienstige opgave: 'wanneer u in het derde jaar, het jaar der tienden, gereed gekomen zult zijn met het afzonderen van alle tienden uit uw opbrengst, dan zult gij ze geven aan de Leviet, de vreemdeling, de wees en de weduwe, opdat zij eten en zich verzadigen in uw midden' (Deut.26:12). Dat herinnert ons aan het gebod uit Jak.1: 27: 'Reine en onbevleete godsdienst voor God en de Vader is dit: wezen en weduwen te bezoeken in hun verdrukking' – de wet sluit daarbij ook de positie in van de vreemdeling. Tienden geven de Israëlieten niet alleen aan de Levieten, maar ook aan de vreemdeling – en niet een beetje, maar 'opdat zij verzadigd worden'. Hier wordt dus in indirecte zin het woord dat Jezus tot de schapen en bokken richt, waar (weliswaar in andere context): 'voor zover jullie het aan een van deze minsten hebben gedaan hebben jullie het aan Mij gedaan'.

Onze angst of reserves voor de vreemdeling moeten plaatsmaken voor Gods liefde: ‘de vreemdeling zal voor u hetzelfde zijn als de geboren Israëliet, je zult hem liefhebben als jezelf’ (Lev.19:34), ‘je zult de vreemdeling liefhebben, want jullie zijn zelf vreemdelingen geweest in Egypte’ (Deut. 10:19). God verbiedt zijn volk de vreemdelingen als paria’s te beschouwen: ‘de Edomiet zult gij voor geen gruwel houden, de Egyptenaar zult gij voor geen gruwel houden, want gij zijt een vreemdeling geweest in zijn land’ (Deut.23:7). De rechtvaardigste mens die misschien ooit geleefd heeft, na de Heer Jezus dan, is Job, en in al zijn rijkdom en status vergat hij de vreemdeling niet: ‘de vreemdeling overnachtte niet op straat, mijn deuren opende ik naar de weg’ (Job31:12). Hij schreef niet even een girootje om zijn geweten te sussen, nee, Job stelde de poort van zijn mooie villa open zodat de vreemdeling er een veilige plek vond om te overnachten!

Ik schrijf dit artikel in het vliegtuig, op weg naar huis van een bezoek aan Iran. Iran is nu niet bepaald het land met het meest vriendelijke imago in het Westen, maar hoe spreekwoordelijk is de gastvrijheid voor vreemdelingen

in dit land. Hoe vaak ben ik op mijn reizen in het Midden Oosten thuis uitgenodigd bij wildvreemden, mensen van wie ik bijna zeker weet dat ze niet dezelfde sociale voorzieningen en pensioenvoorziening hebben als ik. Of je nu christen of moslim bent, maakt niet uit: ons huis is jouw huis en onze tafel is jouw tafel. Hoeveel mensen die wel eens een bezoek hebben gebracht aan een AZC hebben niet dezelfde ervaring? De warmte van de gastvrijheid is een contrast met ons Nederlanders, die toch wel erg op onze privacy en comfort zijn gesteld. Miljoenen mensen zijn door wat voor omstandigheden of beweegredenen dan ook terecht gekomen in ons land, het christelijke Westen, en hebben daardoor een unieke kans op een ontmoeting met de enige en waarachtige God. Wij zijn Zijn handen en voeten in deze wereld. Laten wij de gelegenheid aangrijpen om mensen die op onze weg komen, te confronteren met de vriendelijkheid en vrijgevigheid van God en laten we zo een getuige zijn van onze Vader die in de hemel is.

